

Simándi Szilvia

A helyi kulturális és közösségi erőforrások szerepe és jelentősége, különös figyelemmel a tuzséri hagyományápoló táborra

Előadásunk felvezetésének Vercseg Ilona sorait választottuk, miszerint „a közösség-fogalomnak óriási irodalma van, ami nem is csoda, hiszen egy olyan tág fogalomról van szó, amelyik szorosan érintkezik a társadalmi alakzatok: a csoport, a társulás, a társadalmi rendszer alapfogalmaival” (Vercseg 2014, on). Szót ejthetünk lokális közösségekről (a közösség földrajzi vonatkozása, lokalitás, szomszédság);érdeklődés szerinti/választott közösségekről, melyeket a helybeliségen kívüli szempontok tartanak össze: identitás, vallás, hivatás, foglalkozás, etnikai hovatartozás stb.; továbbá szellemi, lelki közösségről stb. (Arapovics 2016). A modern közösségiség egy aktív viszonyt feltételez, azaz közösségeinkbe nem csak beleszülünk, hanem választhatjuk is őket (Varga és Vercseg 1998). Warren amerikai szociológuspéldául a lokális közösségek öt funkcióját az alábbiakban nevezi meg: a szocializációt, melyen keresztül a közösség értékeit plántál a tagjaiba; a gazdasági boldogulásfunkcióját, amely a megélhetési lehetőséget biztosítja; a társadalmi, helyi ügyekben való részvételt; a társadalmi kontrollt, mely a társadalmi együttélésnek alapvető összetevője; továbbá a kölcsönös támogatást (Varga és Vercseg 1998).

Minden közösség rendelkezik (humán, természeti, gazdasági stb.) erőforrásokkal. Varga és Vercseg (1998, 200) szerint „a helyi fejlődés „alfája” és „omegája” az emberi erőforrás fejlődése (...). A helyi emberek gondolkodásának, szaktudásának, felelősségérzetének, együttműködési és kommunikációs képességének stb. színvonala a legfőbb tőke”.Az emberi tőke „speciális tőke és specialitása éppen az emberi jellegéből fakad. Az emberi tőke részint az egyén felhalmozott tudásából és tapasztalatából, részint a veleszületett és/vagy kifejlesztett képességeiből, (...) részint tenni akarásából áll”, mely nem választható el tulajdonosától (Laáb 1999, 3).

Kerr (2008) értelmezésében az aktív állampolgárság a közösségi életében történő részvételre is kiterjed, és kulcselemei között jelenik meg a tudás, a készségek, az attitűdök, az értékek és az identitás, melyeket az aktív állampolgárságra nevelés elemeinek tekint (vö. Hoskins 2006). A fentiekből az is következik, hogy az aktív állampolgárság az élethosszig tartó tanulásra való felkészítést és annak a gyakorlati implementációját is szorgalmazza. Az UNESCO GRALE III. (Global Report on Adult Learning and Education, UNESCO 2016) jelentése a

felnőttkoritanulás három kulcsterületének az alábbiakat nevezi meg: az alapkészségek, alapkompenciák megszerzését; a szakmai továbbképzés területét és az aktív állampolgárság támogatását, mely magában foglalja többek között a szabad tanulást és a közösségi tanulást is.

Munkánkban az Európai Közösségek Bizottságának a definícióját vesszük alapul, miszerint az egész életen át tartó és az élet minden körére kiterjedő tanulás alatt minden olyan tanulási, művelődési tevékenységet értünk, melyet a tudás, a készségek és a kompetenciák fejlesztésének céljával folytatunk egyéni, állampolgári, társadalmi és/vagy foglalkoztatási nézőpontból. A tudás alapú társadalomban nélkülözhetetlennek tartott kulcskompetenciák (lásd Anyanyelven folytatott kommunikáció; Idegen nyelveken folytatott kommunikáció; Matematikai kompetenciák és alapvető kompetenciák a természet- és műszaki tudományok terén; Digitális kompetencia; A tanulás elsajátítása a tanuláshoz; Szociális és állampolgári kompetencia; Kezdeményezőkézség és a vállalkozói kompetencia; Kulturális tudatosság és kifejezőkézség) közül kiemeljük a személyközi kompetenciákat, amelyek nélkülözhetetlenek a személyes és a csoportos érintkezésekhez, azaz a hatékony és konstruktív részvételhez a társadalmi életben (Memorandum 2000) (vö. Virág 2013).

A valahová tartozás a részvételt is magában foglalja, és a részvétel magas aránya pedig egyik indikátora a jól működő közösségeknek (Arapovics és Vercseg 2017). Hazánkban több mint tíz éve végeznek közösségfejlesztő műhelyek országos felmérést a közösségi ügyekben való részvételről, illetve a közbizalmi viszonyok alakulásáról. Témánk aspektusából kiemelésre érdemesnek tartjuk a közösségi kezdeményezésben, tevékenységekben való részvételt befolyásoló tényezők megismerésére irányuló kérdést. A válaszok arra engednek következtetni, hogy a közösségi kezdeményezésekben való részvételre jótékonyan hat a lehetőségekről való informáltság, valamint az, ha az egyént személyes megkeresés révén kéri fel az aktivitásra. A személyesség fontosságát mutatja az is, hogy sokak aktivitását segítené elő az, ha ismerősével együtt tud részt venni a különböző tevékenységekben (Péterfi 2016). (1. sz. táblázat)

1. táblázat: Mi segíthetné elő, hogy részt vegyen közösségi kezdeményezésben, tevékenységben? (%)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ha barát, vagy családtag is részt venne velem	30,9	41,4	40,1	40,8	44,1	37,6
Ha több információt kapnék a lehetőségekről	32,8	39,8	39,3	39,2	41,8	45,3
Ha tudnám, hogy javára válik a pályámnak	31,0	39,0	40,3	36,0	40,8	34,6
Ha valaki megkérne, hogy vegyek részt	32,1	35,1	36,6	40,3	39,9	39,4
Ha valaki, akinek már van tapasztalata, segítene	21,5	26,7	27,3	28,8	30,8	27,5
Ha itthonról is megtehetném	15,9	24,3	23,5	24,1	28,1	22,1
Más	13,3	4,1	5,6	6,1	8,1	6,8

Forrás: Péterfi (2016, 6)

A közösségi művelődés markánsan épít az alulról jövő kezdeményezésekre és az aktív részvételre. Maróti (2014) a közösségi művelődést kis csoportos tevékenységként (azonos érdeklődésű, közös célú művelődő közösség) értelmezi, azonban egy település (lokális közösség) helyi szükségleteihez és sajátosságaihoz igazodónak (vö. Juhász 2013, Németh 2013) is tekinthetjük. Az utóbbi értelmezésben Németh János (2013, 45) úgy fogalmaz, hogy „a közösségi művelődés részének kell tekinteni mind az öntevékeny művészeti mozgalmak aktivitásait, mind az egész életen át tartó tanulás változatos alkalmait, folyamatait, vagy az értékörző és hagyományteremtő programokat egyaránt”.

Arapovics (2016, 48-49) a kulturális közösségfejlesztés lényegét abban ragadja meg, hogy „a kulturális közösségi színterek, a kulturális identitáserősítő és értékteremtő tevékenységek sokszínű, kreatív közösségfejlesztő lehetőségeket, eszköztárat és megújuló módszereket nyújtanak a közösségek számára. A kulturális közösségfejlesztés céljai és módszereinek fókuszában a közösség és annak létező és lehetséges kulturális értékei állnak.” A kulturális tanulást, melynek alapját a Német Tanulási Atlasz (DeutscherLernatlas – DLA) adja, Juhász és Szabó (2016, 200) úgy definiálja, hogy „a kultúra széleskörű intézményrendszere és eszközrendszere által megvalósuló nonformális és informális tanulási forma, amely különböző intenzitással és eszközhasználattal, de az egyén egész életében jelen van”. A kulturális tanulás esetében beszélhetünk tudatos folyamatról, amikor az egyén önmaga fejlesztése céljából kezd tanulni a kulturális intézmény- és eszközrendszer segítségével, (szervezett vagy önirányított formában), viszont megjelenhet spontán, akaratlan jellegű tanulás formájában is, amikor az egyén vélet-

lenszerűen, vagy nem tanulási céllal kapcsolódik be, mégis előre nem tervezett módon járulékosan gazdagodhat (Juhász és Szabó 2016, 200). A kulturális tanulás lehet akár befogadó jellegű (pl. színházi előadás, bábjáték, koncert), és lehet aktivitást igénylő, alkotó jellegű (pl. hagyományápoló táborban való részvétel stb.).

Amennyiben dióhéjban az egyesközművelődési tartalmakat vizsgáljuk, kiemelésre érdemesnek tartjuk témánk szempontjából a közösségi és társadalmi részvétel fejlesztését, a hagyományos közösségi kulturális értékek gondozását, az egész életre kiterjedő tanulást, az amatőr művészeteket és a kulturális alapú gazdaságfejlesztést. A hagyományos közösségi kulturális értékek gondozása többek között magában foglalja a település környezeti, szellemi, művészeti értékeinek, hagyományainak, helytörténetének, népművészetének, népi iparművészetének, szellemi-kulturális örökségének feltárása, megismertetését; a magyar nyelv gondozását, gazdagítását; az egyetemes, a nemzeti, a nemzetiségi és más kisebbségi kultúra értékeinek megismertetését, stb. A következőkben a tipikus közművelődési tevékenységi formák (lásd ismeretterjesztés, képzés, kiállítás, rendezvény stb.) közül a táborra fókuszálunk, melynek apropóját az adja, hogy 2018-ban Tuzséron már a XX. Kárpát-medencei Kézműves és Hagyományápoló Tábor került megrendezésre. A táborok a nem-formális tanulás tipikus terepei, helyszínei, előre meghatározott program alapján zajlanak, ahol a résztvevők többnyire azonos vagy hasonló érdeklődés alapján szerveződnek.

Az első tábor 1999-ben valósult meg, melynek szervezésében, lebonyolításában a Tuzsér Községért Alapítvány kuratóriuma kiemelt szerepet vállalt. A Tuzséri Napló ekképpen számolt be az eseményről: „Községünkben néhányunkat mindig érdekelt, illetve foglalkoztatott a határontúli magyarság sorsa. Tavaly sikerült kapcsolatba kerülni a Moldvai Csángómagyarok Szövetségének elnökével, s más vezetőivel.(...) Felvetődött a gondolat, hogy a Tuzséron évek óta megrendezett kézműves táborba hívjunk meg erről a vidékről a gyerekeket. (...) A Magyar – Csángómagyar Kézműves tábor 1999. július 7-én kezdődött, és július 19-én fejeződött be” (Klicsu 1999:1). 2000-ben a táborba Kárpátaljáról 7 fő, Gyergyóból 6 fő, Gyimesből 8 fő, Moldvából 8 fő, Vajdaságból 7 fő, Horvátországból 6 fő érkezett, a tuzséri gyerekek közül 25-en vettek részt a táborban. Ezt követően szinte minden évben újabb tájegységet, települést sikerült megszólítani és bevonni a szervezőknek: Felvidékről, Mezőségből, Barcaságból, Kátólaszegről, Szilágyságból, Szamosvölgyből, Biharból stb. is érkeztek gyerekek (Klicsu 2014).

A szervezők már az első táborok szervezésekor megfogalmazták, hogy hagyományt szeretnének teremteni Tuzsérona határon túli gyerekek táboroztatásával. „A gyerekekben sikerült elül-

tetni nemzeti örökségünk, régi népi hagyományaink iránti érdeklődést, tiszteletet. Igyekszünk kialakítani bennük az igényt ezek megőrzésére, mindennapjainkban történő ápolására. A táborba érkező gyerekek számára óriási jelentőségű az anyaországi támogatás felismerése. Éreztetnünk kell azt, hogy támogatjuk, segítjük őket nyelvük megőrzésében, ápolásában. Az elmúlt táborok alkalmával bepillantást nyerhettek a magyar történelem alapjaiba, közelebb kerültek a Biblia és hit világához, ugyanakkor adtak némi ízelítőt nyelvi gazdagságukból, bemutatták kultúrájuk egy részét”.(Klicsu 2014, 23)

A település fontos kapcsolatot ápol a testvértelepülésével, az ottani civilszervezetekkel, számítanak egymás munkájára a közös rendezvények megszervezésében. Jóllehet számos kihívással is meg kell küzdeniük a szervezőknek, több erősséggel is rendelkeznek: úgy mint a széles körű összefogás határon túl és innen, a földrajzi adottság, a kapcsolati tőke, a regionalitás, a szakmai elismertség stb. A szervezők fontosnak tartják az összetartozást, a kultúra, a hagyományok, az örökségek megőrzését, erősítését, továbbá igyekeznek ötvözni a tuzséri hagyományokat a határon túl élő magyarság kultúrájával (Klicsu 2014).

2018-ban kerek évszámhoz érkezett a rendezvény, immáron huszadik alkalommal került megrendezésre, melynek szervezése, megvalósítása jól példázza a közösségi összefogást.

Záró szavunk nem is lehetne más: ezúton is kívánunk további erőt és egészséget a következő táborok megszervezéséhez!

Felhasznált irodalom:

Arapovics Mária (2016): A közösségfejlesztés alapfogalmai és a kulturális közösségfejlesztés paradigmái. Kulturális Szemle. 2. sz. 36-53. p.

Arapovics Mária – Vercseg Ilona (szerk) (2017): Közösségfejlesztés módszertani útmutató. Budapest, Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. Országos Széchényi Könyvtár.

Hoskins, B. (2006): Draft framework for indicators on active citizenship. European Commission Directorate-General Joint Research Centre, Centre for Research on Lifelong Learning, Ispra.

Juhász Erika (2013): Mozaik a közösségi művelődés fogalmi kereteihez. Szín. 18. évf. I. sz. 38–39. p.

Juhász Erika – Szabó József (2016): Kulturális tanulás: a tanulás új dimenziója. In *Educatio* 2. sz. 198–209. p.

Kerr, D (2008):Hatást gyakorolni a világra. Az aktív állampolgárságra nevelés új koncepciója. Új Pedagógiai Szemle. 11–12. sz. 92–105. p.

Klicsu Ferenc (1999): Magyar – Csángómagyar kézműves tábor Tuzséron. In: Tuzséri Napló, IX.évf. 3. sz. 1.p.

Klicsu Ferenc (2014): A Tuzsér Községért Közalapítvány szerepe a település kulturális életében. Eger, EKF. Szakdolgozat.

Laáb Ágnes (1999): Az emberi erőforrás, mint tőketényező.<http://www.laabagnes.hu/wp-content/uploads/2007/03/az-emberi-eroforras-mint-toketenyezo-1999.pdf>

Maróti Andor (2014): Közösségi-e a közművelődés? Kulturális Szemle. 1. sz. 26–32. p.

Memorandum az egész életen át tartó tanulásról (2000): Európai Közösségek Bizottsága, Brüsszel, 2000. október 30.

<http://www.tudosz.hu/EgeszEletTanulasEu.pdf> (letöltés dátuma 2015. január 30.)

Németh János István (2013): A magyar közművelődés és a közösségi művelődés elméletttörténeti háttere, kapcsolatai. Szín. 18. évf. I. sz. 40–46. p.

Péterfi Ferenc (2016): Közbizalom 2015. <http://reszvetelhete.hu/wp-content/uploads/2011/08/K%C3%B6zbizalom-2015.pdf> (letöltés dátuma: 2017. május 17.)

Tuzsér Község Közalapítvány hivatalos honlapja: <https://tkka.hu/>

UNESCO Institute for Lifelong Learning (2016): The third Global Report on Adult Learning and Education (GRALE III.) <http://www.uil.unesco.org/system/files/grale-3-executive-summary.pdf> (letöltés dátuma: 2017. május 4.)

Varga A. Tamás – Vercseg Ilona (1998): Közösségfejlesztés. Budapest, Magyar Művelődési Intézet.

Vercseg Ilona (2014): Közösségelmélet. Budapest, ELTE TáTK

Virág Irén (2013):Tanuláselméletek és tanítási-tanulási stratégiák. Eger, Líceum Kiadó.